

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JUUNI 2023

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.06.2023	4-22-3036/61	<p>Väärteoasja saatmine maakohtule uueks arutamiseks</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas tänases kohtumääruses, millal toob apellatsioonimenetluses tuvastatud menetlusõiguse rikkumine kaasa väärteoasja maakohtule uueks arutamiseks saatmise VTMS § 143 lg 1 alusel.</p> <p>Tulenevalt VTMS § 2 lg-st 1 ja KrMS §-st 15¹ peab kohus tagama väärteomenetluses võimalikult kiire lahendini jõudmise. Väärteoasja menetlus toimub oluliselt kitsamas ajaraamistikus kui kriminaalmenetlus. Väärteoasja saatmine uueks arutamiseks maakohtu teisele kohtukoosseisule peaks olema väärteomenetluses veelgi erandlikum kui kriminaalmenetluses. Seda saab lubatavaks pidada vaid juhul, kui maakohtu vigade kõrvaldamine apellatsioonimenetluses on sisuliselt välistatud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
02.06.2023	1-22-1425/82	<p>KarS § 141 lg 2 p 7 ja DNA-ekspertiisi maksumuse arvutamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-22-1425 tehtud otsuses KarS § 141 lg 2 p 7 järgi esitatud süüdistuse tõendamiseseme asjaolusid. Selle koosseisu kohaselt on karistatav inimese tahte vastaselt temaga suguühtesse astumine, kasutades ära tema seisundit, milles ta ei olnud võimeline vastupanu osutama või toimumust aru saama. Seejuures peab kannatanu selline seisund olema tekitatud süüdistatava poolt ja narkootilise või psühhotropse aine abil. Tegemist on abitusseisundi ärakasutamise spetsiifilise viisiga. Abitusseisundi kindlakstegemisel tuleb vältimatult arvesse võtta, millist narkootilist või psühhotropset ainet tarvitati (manustati), milline on selle aine n-ö tavapärase toime ja mil moel see konkreetse kannatanu arusaamis- ja vastupanuvõimet mõjutada võis.</p> <p>Samas lahendis kordas Riigikohus varasemas praktikas selgitatud, et DNA-ekspertiisi maksumus kujuneb ekspertiisi käigus uuritud ekspertiisiobjektide arvu ja kohtuekspertiisiseaduse §-s 27³ sätestatud ühe ekspertiisiobjekti ekspertiisi hinna korrutisena. Seejuures tuleb ekspertiisiobjektide arvu all mõista eksperdile ekspertiisi tegemiseks üle antud objektide, mitte ekspertiisi käigus tekitatud reaktsioonide arvu.</p>

		<p>Täiendavalt märkis kolleegium, et ekspertiisina käsitatav ja tasustatav on ka esmaekspertiisi tulemuste alusel tõepärasuhete arvutamine.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.06.2023	1-22-6933/9	<p>Jälitustoimingu loa tutvustamata jätmise eeldused ja kohtulik kontroll</p> <p>Kolleegium selgitas, missuguseid põhimõtteid tuleb ringkonnakohtul järgida sellise kaebuse lahendamisel, millega on vaidlustatud jälitustoimingu loa tutvustamata jätmise, ning mida tuleb silmas pidada KrMS § 126¹⁴ lg 1 p-de 1–7 kohaldamisel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.06.2023	1-22-5272/12	<p>Isiku kahtlustatavana kinnipidamise põhimõtted</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi määruse, milles selgitas isiku kahtlustatavana kinnipidamise põhimõtteid.</p> <p>Kõnealuses asjas peeti isik kahtlustatavana kinni ajavahemikus 4. jaanuarist 2022 kell 11.40 kuni 5. jaanuarini 2022 kell 12.50. Kinnipidamisel kasutati 25 minuti vältel käeraudu. Prokuratuuri selgituste kohaselt oli isiku kinnipidamine järgmise hommikuni vajalik, kuna esines digitaalsete tõendite sulustamise oht ning isikut ei jõutud 4. jaanuaril kahtlustatavana üle kuulata. Isik esitas taotluse süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamiseks.</p> <p>Kolleegium kordas Riigikohtu varasemat seisukohta, mille kohaselt saab isikult vabaduse võtta ainult siis, kui üheaegselt esinevad nii põhiseadusest kui ka eriseadusest tulenevad alused vabaduse võtmiseks.</p> <p>Käsioleval juhul oli põhiseaduse § 20 lg-s 2 toodud vabaduse võtmise alustest asjakohane punkti 3 teine alternatiiv, mis lubab vabaduse võtta kuriteo või haldusõigusrikkumises <i>põhjendatult kahtlustatava toimetamiseks pädeva riigiorgani ette</i>. Kolleegium osutas, et mainitud aluse esinemise eelduseks on põhjendatud kuriteokahtlus, mis tuleb tuvastada asja arutaval kohtul kriminaaltoimiku materjalidele tuginedes. Asjaolu, et põhjendatud kuriteokahtlus on jäänud kohtulikult tuvastamata annab iseenesest aluse kohtumääruse tühistamiseks.</p> <p>Prokuratuur osutas, et eriseadusest tulenev alus isiku kahtlustatavana kinnipidamiseks oli KrMS § 217 lg 3 p 4 (s.o isik võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda või seda muul viisil takistada). Kolleegium möönab, et digitaalsete tõendite puhul tuleb arvestada erinevate riskidega, kuid rõhutab, et selliste tõendite olemasolu ei anna iseenesest alust alati jaatada ohtu nende säilimisele. Väites, et isikult vabaduse võtmine on vajalik nimetatud ohu maandamiseks, tuleb menetlejal ohuprognoozi põhistada. Ühtlasi osutas kolleegium, et isiku kahtlustatavana kinnipidamise eesmärk ei ole luua võimalust kõigi menetluses tähtsate tõendite kogumiseks kinnipidamise aja jooksul.</p> <p>Seoses seadusest tuleneva nõudega isik üle kuulata märkis kolleegium, et eelkõige tuleb menetleja kohustust isik üle kuulata mõista kui <i>kohustust tagada kahtlustatavale õigus olla ära kuulatud</i>. Olukorras, kus menetlejal pole võimalik kahtlustatavat viivitamata üle kuulata, ülekuulamine lükkuks hilisele kellaajale ja puuduvad muud alused vabaduse võtmiseks, tuleb kinnipeetu vabastada. Ütluste andmise soovi korral saab kohustada kahtlustatavat ilmuma ülekuulamisele menetleja määratud ajal.</p> <p>Kokkuvõtvalt leidis kolleegium, et isiku kahtlustatavana kinnipidamine oli õigusvastane.</p> <p>Kolleegium selgitas lisaks, et KorS § 79 lg 1 kohaselt võib käeraudu kasutada ainult siis, kui <i>on alust arvata</i>, et realiseerub mõni samas lõikes sätestatud ohtudest. Olukorras, kus käeraudade kasutamiseks puudub igasugune alus, on inimväärikust alandav pelgalt fakt, et neid isiku suhtes kasutatakse. Sellisel juhul on mittevarelise kahju hüvitise määramine</p>

		<p>põhjendatud ka siis kui käeraudasid kasutatakse vaid lühiajaliselt ning muid erilisi asjaolusid esile ei tooda. Hüvitise määramisel tuleb lähtuda eraõiguse kahju hüvitamise sätetest, kuna SKHS § 11 lg 4 korras kahju hüvitamine hõlmab vaid n-õ klassikalisi vabaduse võtmise juhtusid. Kolleegium mõistis käeraudade õigusvastase kasutamise eest isikule õiglase hüvitisena välja 200 eurot.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.06.2023	1-21-2315/77	<p>Asja rikkumine ja hävitamine, tõendite hindamine ja nende vastuvõtmise tingimused</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi otsuse, milles andis juhised KarS § 203 lg 1 koosseisu sisustamiseks. Kolleegium selgitas, et asja rikkumise või hävitamisega tekitatud olulise kahju kui kuriteo koosseisulise tunnuse tuvastamisel tuleb lähtuda VÕS §-s 132 toodud põhimõtetest. Kuriteo koosseisulise kahju ja haginõude rahuldamise ulatus küll võivad, aga ei pruugi kattuda. Seetõttu ei saa koosseisulist kahju põhjendada haginõude rahuldamise ja selle ulatusega.</p> <p>Kolleegium selgitas, et ühe tõendi kõlbmatuse või ebausaldusväärsus ei vabasta kohut teiste tõendite hindamisest. Sellisel juhul peab kohus põhjendama, miks teised esitatud tõendid ei ole lubatavad, usaldusväärsed või ei tõenda võimalikku kahju.</p> <p>Samuti tõi kolleegium otsuses esile, et kui kaitsja taotleb kohtumenetluses kaitseaktis nimetamata tõendi vastuvõtmist, peab ta KrMS § 286¹ lg 2 p-st 2 tulenevalt selgitama, milline on menetluses ilmnenu uus asjaolu, mida ta soovib tõendiga kummutada. Hilinenult esitatud tõendite alusetul vastuvõtmisel ja neile tuginemisel, rikub kohus kriminaalmenetlusõigust.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
12.06.2023	1-18-9392/78	<p>Vangistusest tingimisi ennetähtaegne vabastamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas kriminaalasjas nr 1-18-9392 tehtud määruses, et vangi avavanglasse paigutamise eelduseks on karistuse eeskujulik kandmine kinnises vanglas. Kui seejärel puuduvad kinnipeetaval ka avavanglas kantud karistuse jooksul rikkumised, peavad vabastamata jätmise määruses olema toodud selged põhjendused, millised kuriteo toimepanemise asjaolud ja/või isikut ja/või tema elukäiku iseloomustavad andmed viitavad uute kuritegude toimepanemise riskile, mis väljaspool avavanglat elektroonilise valve tingimustes võiks kardetavasti ja senisest suurema tõenäosusega siiski realiseeruda.</p> <p>Lisaks tõi kolleegium välja, et vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kontekstis tuleb arvestada sellega, et süüdimõistetu võib siiralt kahetseda nii enda tegu kui ka saabunud tagajärge, viidates samal ajal näiteks kannatanu rollile toimunud. Viimaks kordas kohus oma varasemat seisukohta, mille kohaselt ei saa süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamata jätmist põhjendada karistuse üldpreveniivse eesmärgiga.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.06.2023	1-21-1421/182	<p>Eesti Vabariigi vastu suunatud luuretegevus ja selle toetamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi kriminaalasjas nr 1-21-1421 otsuse, käsitledes eeskätt riigivastaste kuritegude lahendamise kontekstis erisuguseid materiaal- ja menetlusõiguslikke küsimusi. Muu hulgas asus kolleegium kõnesoleva kriminaalasja lahendamise käigus järgmistele seisukohtadele: (a) avaldus, milles deklareeritakse, et selle koostas süüdistatav ja kaitsja roll piirdus vaid dokumendi ümbertrükkimise, allkirjastamise ja Riigikohtule saatmisega, pole kaitsja kassatsioon; (b) ringkonnakohus rikub kohtuotsuse põhjendamise kohustust, kui ta tugineb ebaproportsionaalses suures ulatuses maakohtu otsuse refereeringutele; (c) olukorras, kus kahtlustatav annab kohtueelsele menetlejale juurdepääsuinfo enda elektroonilistele andmekandjatele pärast seda, kui talle on tutvustatud õigust vaikida, ei ole menetleja saanud juurdepääsu nendele andmekandjatele</p>

		<p>enese mittesüstamise privileegi rikkudes; (d) KrMS § 45 lg 2 p 4 ei anna kahtlustatavale, kellel on kaitsja, subjektiivset õigust, et kaitsja oleks ka temaga huvide konfliktis oleval kaaskahtlustataval; (e) võimalus esitada KrMS § 63 lg 1¹ alusel tõendina teabehanke kokkuvõtte, tuleb kõne alla siis, kui ülekaalukas huvi kaitsta riigisaladust tingib olukorra, kus julgeolekuasutuste seaduse alusel kogutud teavet ei saa kas osaliselt või tervikuna esitada selle originaalkujul; (f) süüdistatavale ja/või kaitsjale tuleb tagada juurdepääs kõigile neile teabehanke kokkuvõtte aluseks olevatele algtõenditele, mille puhul ei kaalu riigisaladuse kaitsevajadus kaitseõigust üles; (g) olukorras, kus ülekaalukas huvi kaitsta riigisaladust välistab põhjendatult võimaluse tutvustada kriminaalmenetluse osalistele teabehanke kokkuvõtte aluseks olevaid algtõendeid, on kohtul eriti oluline hinnata nii teabehanke kokkuvõtte usaldusväärsust kui ka võtta ise tarvitusele kaitseõiguse riivet tasakaalustavaid abinõud; (h) kuigi pole välistatud, et tõendi lubamatus võib kaasa tuua ka sellest saadud info abil kogutud teise tõendi lubamatuse, ei ole tegemist üldkehtiva reegluga; (i) tunnistaja ütlused ei ole vähemalt mitte kõikidel juhtudel tõendina lubamatud üksnes seetõttu, et menetleja jõudis tunnistajani tõendina lubamatute sideandmete abil; (j) mitte igasugune Eesti Vabariigi julgeolekut ohustav või kahjustav tegevus ei ole veel Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud vägivaldne tegevus KarS § 232 – ega seega ka § 235¹ – mõttes. Kõnesoleva koosseisutunnuse täitmiseks ei piisa sellest, et välisriigi või tema agendi tegevus kätkeb Eestile julgeolekuriske või on suunatud Eestile geopoliitiliselt või julgeolekualaselt ebasoodsate arengute esilekutsumisele; (k) kui isikut süüdistatakse ühes jätkuvas teos, mis on kohtu hinnangul kuriteona karistatav vaid osal süüdistuses märgitud perioodist, ei ole kohtul alust isikut ülejäänud perioodil toimepandu osas õigeks mõista, vaid tal tuleb vähendada üksnes süüdimõistmise ajalist ulatust; (l) olukorras, kus isikut süüdistatakse jätkuvas kuriteos, mille osateod jäävad karistusseaduse erinevate redaktsioonide kehtivusaega, isiku käitumine tervikuna kvalifitseerida viimase osateo toimepanemise ajal kehtinud karistusseaduse järgi; (m) KarS § s 234² toodud näidisloetelu välisriigi luure- või julgeolekuteenistuse teenistuja karistatavatest tegevustest hõlmab tegevusi, mis on seadusandja hinnangul juba eelduslikult suunatud Eesti Vabariigi julgeoleku vastu. Süüdistataval ja kaitsjal on võimalus näidata, et see nii ei olnud; (n) omistades süüdistatavale süüdistusaktis nimetatava karistust raskendava asjaolu, ilma et süüdistatav ja kaitsja oleksid selles osas eelnevalt ära kuulatud, rikub kohus KrMS § 268 lg 6 kolmandat lauset, kuid see rikkumine on apellatsioonimenetluses kõrvaldatav; (o) ringkonnakohtunik peab kohtuistungit kinniseks kuulutades tegema seda põhjendatud määrusega; (p) kehtivas õiguses ei ole normi, mis võimaldaks kriminaalasja lahendamisel kohtul määrata, et kohtutoimik jääb kinniseks ka pärast kriminaalmenetluse lõppu; (q) menetluskulu hüvitamisel tuleb süüdimõistmise mahu vähenemist arvestada ka siis, kui sellega ei kaasne süüdistatava osalist õigeksmõistmist; (r) süüdistatava või kaitsja täielikult põhjendamatuks osutunud apellatsiooni menetlemisest tingitud kulu peab KrMS § 185 lg 2 esimese lause kohaselt hüvitama süüdistatav, isegi juhul, kui maakohtu otsus mõne teise kohtumenetluse poole apellatsiooni alusel (osaliselt) tühistatakse.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.06.2023	1-21-5633/135	<p>Eesti Vabariigi vastane suhe</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi otsuse kriminaalasjas nr 1-21-5633, milles isikut süüdistati KarS § 235¹ lg 1 järgi Eesti Vabariigi vastase suhte loomises ja pidamises. Kolleegium selgitas lahendis erinevate tõendite lubatavusele ja usaldusväärsuse hindamisele kehtivaid nõudeid. Sealhulgas tegeleti teabehanke kokkuvõtte tõendina lubatavuse küsimusega.</p> <p>Seoses tõendina kasutatava teabehanke kokkuvõtte aluseks oleva teabe kaitsjale kättesaadavaks tegemisega rõhutas kolleegium poolte võrdsuse tagamise vajadust. Kui teabehanke kokkuvõtte tugineb lisaks salastatud teabele ka avalikule või näiteks riiklikest andmebaasidest pärinevale teabele, mis pole olemuslikult riigisaladus, siis tuleb see kokkuvõttes ära näidata. Kui sama teavet on võimalik koguda tavapäraste kriminaalmenetluslike toimingutega, siis tuleb seda teha. Kaitsepolitseiameti</p>

		<p>kaksikpädevust julgeolekuasutuse ja uurimis-/jälitusasutusena ei tohi kasutada ära selleks, et piirata kunstlikult kaitse juurdepääsu teabele, millele muu uurimisasutuse menetletud asjas antaks juurdepääs kriminaaltoimiku koopia esitamisel. Sellise tõendusteabe kaitsjale esitamata jätmise korral peab olema kontrollitav, milline huvi kaalus konkreetsel juhul kaitseõiguse tagamise vajaduse üles. Kuna KrMS § 63 lg 1¹ järgi otsustab julgeolekuasutuste seaduse alusel kogutud teabe kriminaalmenetluses tõendina esitamise riigi peaprokurör, tuleb esmalt temal tagada, et kokkuvõtte kajastaks selle aluseks olevaid materjale nii suures ulatuses, kui seda võimaldavad kriminaalmenetluses kaalul olevad vastandlikud huvid.</p> <p>Juhul, kui teabehanke kokkuvõtte aluseks olnud üksikasjalikuma info kriminaaltoimikusse lisamata jätmiseks esinevad kaalukad põhjused, on kohtumenetluse poolel võimalik taotleda, et kohus kontrolliks julgeolekuasutuste seaduse alusel teabe kogumise seaduslikkust ning veenduks vajadusel, kas kokkuvõttes sisalduv teave saadi tõepoolest teabehanketoimingutega.</p> <p>Kassaatori taotlusel kontrollis kolleegium KarS §-de 235¹, 232 ja 234² põhiseaduspärasust. Riigikohus leidis, et ehkki kõnealused karistusnormid sisaldavad määratlemata õigusmõisteid, ei ole need vastuolus õiguselguse põhimõttega. Nende kuriteokoosseisude sisustamisel on võimalik tuge otsida nii seadusandja selgitustest koosseisude kehtestamisel ja muutmisel kui ka riigikaitse strateegilistest arengudokumentidest ja riigi kaitsetegevuse kavast (RiKS § 6 lg 1). Samuti ei piira need sätted lubamatult ega ebaproportsionaalselt väljendusvabadust (PS § 45).</p> <p>Väljaspool kaebuse lahendamise piire selgitas kolleegium, et kuriteona karistatava Eesti Vabariigi vastase suhte (KarS § 235¹) puhul on sisuliselt tegemist riigireetmise või muu Eesti Vabariigi vastu suunatud süüteo ettevalmistamisega. Peaks süüdistatav astuma täiendavaid samme suhte loomisel seatud eesmärkide saavutamiseks, s.o alustama KarS § 235¹ lg-s 1 loetletud kuritegude toimepanemist, pole enam tegu pelgalt riigivastase suhte loomise, vaid juba vähemalt eesmärgiks seatud kuriteo katsega.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.06.2023	1-22-7101/86	<p>Väljaandmisvahistuse kohaldamine ja selle kergemaliigilise tõkendiga asendamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas määruses põhimõtteid, millest tuleb Eesti kohtul välisriigist saabunud väljaandmisvahistamise taotlust lahendades juhinduda.</p> <p>Kolleegium kordas varasemas praktikas väljendatud seisukohta, mille kohaselt on väljaandmismenetluses vahistamise üle otsustava kohtu kontrollivõimalus piiratud. Eelkõige saab kohus teha kindlaks, kas taotluse põhjal on tuvastatav mõni väljaandmise õiguslik takistus, mis välistaks KrMS § 447 lg 4 alusel väljaandmisvahistuse.</p> <p>Samas asus kolleegium varasemast erinevale seisukohale küsimuses, kas väljaandmisvahistuse kergemaliigilise tõkendiga asendamine on võimalik. Kolleegiumi hinnangul on väljaandmisvahistuse asendamine, <i>kui see võimaldab tagada isiku osavõtu väljaandmismenetlusest ja tema võimaliku väljaandmise seda taotlevale riigile</i>, kooskõlas kriminaalmenetluse seadustiku rahvusvahelise koostöö sätetega. Asendustõkendi kohaldamine tuleb kõne alla näiteks juhtudel, kui selle isiku vahistamise, kelle väljaandmisvahistamist taotletakse, muudab kõiki asjaolusid arvesse võttes ebaproportsionaalseks näiteks tema tervises seisund või kuulumine mõnda haavatavasse gruppi (nt rase, eakas või erivajadustega inimene). Lisaks väljaantavast isikust tulenevatele kriteeriumitele tuleb väljaandmisvahistamise asendamise kaalumisel hinnata – menetluse isepära arvestades küll piiratud ulatuses – ka objektiivseid asjaolusid, näiteks isikule etteheidetava kuriteo raskust, teda välisriigis ähvardava karistuse pikkust ja võimalust, et väljaandmist taotlust ei ole võimalik rahuldada. Tõenäosus, et väljaandmisvahistus on tarvis asendada kergemaliigilise tõkendiga, suureneb ajas, sest mida kauem on isikult vabadus võetud, seda intensiivsem on tema vabaduspõhiõiguse riive.</p>

		<p>Samuti osutas kolleegium, et väljaandmistaotluse lahendamine peab olema võimalikult kiire ja tõhus. Väljaandmistaotlust lahendava riigi aktiivne tegutsemine selle nimel, et jõuda võimalikult kiirelt väljaandmist lubava või keelava otsuseni, teenib rahvusvahelise kriminaalmenetluselase koostöö efektiivsuse kõrval ka väljaandmisvahistusele allutatud isiku huve, kelle vabaduspõhiõiguse riive intensiivsus ajas suureneb.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--	--

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.06.2023	2-21-5187/14	<p>Liikluskindlustusandja kohustus hüvitada kahjustatud isikule asja sõiduki parandamise kulud</p> <p>Kolleegium selgitas tsiviilasjas nr 2-21-5187 tehtud määruses kindlustusandjalt liiklusõnnetuse põhjustanud isiku (teise sõiduki valdaja) tekitatud kahju hüvitamisega seonduvat.</p> <p>LKindIS § 26 lg 2 kohaselt on sõiduki kahjustamise korral kahjustatud isikul õigus valida talle sobiv sõiduki taastusremonti tegev remondiettevõtja. Sellisel juhul peab kahjustatud isik esitama kindlustusandjale täitmise kohustuse ulatuse kindlakstegemiseks taastusremondi tegija koostatud kalkulatsiooni. Kindlustusandja hüvitamiskohustus piirdub mõistlike kulutustega kindlustusjuhtumieelse olukorra taastamiseks. Kahjustatud isiku nõudmisel väljastab kindlustusandja taastusremondi tegijale garantiikirja taastusremondi maksumuse tasumise kohta kahjustatud isiku eest garantiikirjas sätestatud ulatuses ja tingimustel. LKindIS § 26 lg 1 järgi kohaldatakse asja kahjustamise või hävimise korral VÕS § 132 lg-tes 1-3 sätestatud LKindIS §-st 26 tulenevate erisustega.</p> <p>Kolleegium selgitas, et kui liikluskindlustusandja vaidleb sõiduki parandamiseks minevate kannatanu taotletud kulude vajalikkusele vastu, tuleb tal tõendada, et tema pakutava remondiettevõtja tehtavad remonttööd asetavad kahjustatud isiku olukorda, mis on maksimaalselt lähedane olukorrale, milles kahjustatud isik oleks olnud, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud (VÕS § 127 lg 1), s.o kindlustusjuhtumieelsesesse olukorda (LKindIS § 26 lg 2 kolmas lause). Selline tõendamiskoormis tuleneb muuhulgas LKindIS § 26 lg 2 esimesest lausest, mille kohaselt on kahjustatud isikul sõiduki kahjustamise korral õigus valida talle sobiv sõiduki taastusremonti tegev remondiettevõtja.</p> <p>Asi tuleb parandada mõistlikel tingimustel, st kahjustatud isik peab võimaluse korral valima soodsaima võimaluse. Kui kahjustatud isik laseb teha tarbetult kalli remondi, rikub ta VÕS § 139 lg-s 2 toodud kahju vähendamise kohustust, mis toob kaasa tema kahjuhüvitise vastava vähendamise (vt RKTko 13.12.2011 3-2-1-124-11, p 16). Kahjustatud isik ei pea VÕS § 132 lg 3 esimese lause alusel nõuet esitades siiski alati võtma aluseks kõige odavama remondivõimaluse, sest kahju hüvitamise eesmärgist (VÕS § 127 lg 1 ja § 132 lg 3 esimene lause) lähtudes peab remont tagama kahjustatud asja kahjustamise eelse väärtuse maksimaalse taastamise. See põhimõte kehtib ka LKindIS § 26 kohaldamisel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
06.06.2023	2-18-18020/102	<p>Ehitise müügilepingust tulenevate nõuete aegumine</p> <p>Riigikohus käsitles küsimust, millal kohaldub ehitise puuduse tõttu ehitise müügilepingust tulenevatele nõuetele kolmeaastase aegumistähtaja asemel kuni viieaastane pikendatud</p>

		<p>aegumistähtaeg. Nimelt aeguvad üldiselt ehitise müügilepingust tulenevad nõuded kolme aasta jooksul. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 146 lg 2 teine lause pikendab viimase viie aasta jooksul valminud ehitiste puhul aegumistähtaega kuni viie aastani ehitise valmimisest. Riigikohus selgitas, et aegumistähtaeg pikeneb ka juhul, kui müüakse üksnes viimase viie aasta jooksul ehitatud poolleiolev ehitise või renoveeritud ehitise. Seda siiski vaid juhul, kui vaidlusalused puudused on seotud eelviidatud hiljuti ehitatud ehitise osaga. Vaidluse korral peab müüja tõendama, millal on vaidlusalune ehitise või selle osa valminud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
06.06.2023	2-21-4128/88	<p>Juurdepääsu talumise kohustuse eest tasu määramine</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium kordas avalikult kasutatavale teele juurdepääsu määramise vaidlust lahendades oma varasemat seisukohta, et kitsenduse talumiskohustuse kindlaksmääramisega ühel ajal tuleb kindlaks määrata ka talumise tasu maksmise kohustus. Nii juurdepääsu talumise kohustus kui ka selle eest hüvitise (juurdepääsutasu) maksmise kohustus saab tekkida ajast, mil sellekohane kohtulahend jõustub (st kohtulahend juurdepääsu talumise kohustuse kohta ei saa jõustuda enne, kui on lahendatud ka vaidlus juurdepääsu talumise eest määratava hüvitise üle).</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-20-3044/44	<p>Lepingu alusel antu väljaandmine või hüvitamine</p> <p>Riigikohus käsitles lepingu alusel üleantu väljaandmist või hüvitamist olukorras, kus hageja oli taganenud segalepingust tervikuna, kuigi taganemise aluseks olevad puudused olid seotud lepingu ühe osaga. Riigikohus leidis, et segalepingust taganemise hindamisel tuleb analüüsida lepingu eesmärke ja selle saavutamisele suunatud kohustusi, mitte lähtuda lepingu erinevate osade rahalisest väärtusest. Samuti selgitas Riigikohus, et kui kohustused tuleb täita ositi, kuid lepingust soovitakse taganeda tervikuna, tuleb arvestada teise poole õigustatud huvi lepingu kehtimise vastu ning võimaldada lepingus kokkulepitud õigusi ja kohustusi ühepoolset lõpetada üksnes hädavajalikus osas. Riigikohus leidis, et olukorras, kus lepingu ühe osa puudused mõjutavad lepingu teist osa, võib kahjustatud lepingupool kaotada huvi lepingu täitmise vastu tervikuna.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-20-18256/34	<p>Ühisvara jagamise tagasivõitmine</p> <p>Pooled vaidlesid kassatsiooniasemes selle üle, kas võlgniku, tema venna ja kostja kui pärandaja pärijate vahel sõlmitud pärandvara jagamise leping tuleb pankrotiseaduse (PankrS) § 112 kohaselt tagasivõitmise korras kehtetuks tunnistada, sest sellega on kahjustatud võlausaldajate huve.</p> <p>Riigikohus leidis, et pärandvara jagamise lepingu tagasivõitmise korda ei ole pankrotiseaduses eraldi reguleeritud. Eeltoodust ei saa siiski järeldada, et võlgniku sõlmitud pärandvara jagamise lepingut ei saaks pankrotimenetluses tagasi võita. Kui võlgnik on sõlminud pärandvara jagamise lepingu, saab kõne alla tulla pärandvara jagamise lepingu tagasivõitmine PankrS § 112 alusel. Kuna sarnaselt abikaasade ühisvarale on pärandvara kuni selle jagamiseni ühtne tervik ning iga kaaspärija õigus väljendub õiguses pärandvarale tervikuna, siis ei saa võlausaldajate huvide kahjustamise hindamisel piirduda mõne üksiku pärandvara jagamiseks tehtud tehingu hindamisega. Pärandvara jagamise tagasivõitmine on sarnaselt abikaasade ühisvara jagamisele suunatud eelkõige käsutustehingu vaidlustamisele, mis on õiguslikult neutraalne ega ole sellisena oma olemuselt võlausaldajate huve kahjustav. Vaja on anda kohtu hinnang, kas võlgnikust pärija on olulisel määral loobunud sellest, mis tal oleks olnud õigus saada pärandvara kui terviku jagamisel, lähtudes tema pärandiosa suuruselt. Kuna pärandvara jagamise lepingu saab tagasi võita üksnes tervikuna, tuleb hagi esitada kõigi kaaspärijate vastu. Kaaspärijad on vältimatud kaaskostjad TsMS § 207 lg 3 mõttes, sest pärandvara jagamise lepingut ei ole võimalik tagasivõitmise korras kehtetuks tunnistada üksnes ühe kaaspärija suhtes. Pärandvara</p>

		<p>jagamise lepingu tagasivõitmisel ei pea tagasivõitmise hagiga koos esitama alati ka pärandvara jagamise nõuet. Pärandvara jagamise lepingu tagasivõitmise hagi rahuldamisele järgneb kaks valikut. Võimalik on pöörata sissenõue võlgniku pärandvara ühisuse osale PärS § 148 lg 1 mõttes, kuid võib nõuda ka pärandvara jagamist ning pöörata sissenõue neile esemetele, mis jäävad pärandvara jagamise käigus võlgnikust pärijale.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-21-15711/40	<p>Täitemenetluses arestitud asja uue hindamise korraldamiseks eksperdi määramine</p> <p>Riigikohus selgitas, et kui täitemenetluse võlgnik vaidlustab arestitud asja hinna ja kohtutäitur taotleb seejärel kohtult eksperdi määramist uue hindamise korraldamiseks, siis selles menetluses piirdub kohtu roll eksperdi määramisega. Seega ei toimu ekspertiisi tegemist ega ekspertiisiakti hindamist, mistõttu kohus ei hinda eksperdi töö tulemust (ekspertiarvamust). Seetõttu saab maakohtu määruse peale esitatavas määruskaebuses tugineda üldjuhul vaid eksperdi määramisega seotud asjaoludele, kuid mitte asjaoludele, mis seonduvad ekspertiarvamuse sisuga. Samuti selgitas kolleegium, et eksperditasu ettemaks ei toimu mitte kohtu deposiitkontole, vaid kohtutäituri ametialasele arvelduskontole, mistõttu ei pea kohus tegema ka määrust eksperdikulude kindlaksmääramise kohta.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-22-6145/105	<p>Halduri tasu võlgniku esindamisel pankrotimenetluses</p> <p>Riigikohus selgitas, et halduri tasustamist ei muuda põhimõtteliselt see, kui pankrotihaldur osaleb oma ülesannetest tulenevalt võlgniku esindajana kohtumenetluses ilma õigusabi kasutamata (PankrS § 65 lg 14). See säte annab seadusliku aluse mõista halduri enda esindamisest tekkinud õigusabikulu menetluskuluna pankrotivarasse menetlusosaliselt, kelle kanda jäävad menetluskulude jaotuse kohaselt menetluskulud. Küll aga ei anna see säte alust mõista pankrotivarast pankrotihaldurile tasu välja. Pankrotihalduri tasu määrab kohus halduri taotlusel pankrotimenetluse lõppemisel. Samuti selgitas kolleegium, et pankrotimääruse peale esitatud määruskaebuse menetlemisel ei osale pankrotihaldur võlgniku esindajana, sest see vaidlus ei ole pankrotivaraga seotud vaidlus ega vaidlus, mis puudutab pankrotivara või vara, mille võib arvata pankrotivarasse.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-20-16710/30	<p>Korteriühistu üldkoosoleku kokkukutsumine juhatuse puudumise korral</p> <p>Riigikohus selgitas, et kui korteriühistu kõigi juhatuse liikmete ametisuhe on lõppenud, siis ei ole korteriomanike üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumine see, kui koosoleku kutsub kokku see juhatuse, kelle üldkoosolek viimati valis. Samuti ei pruugi olla koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine see, kui koosoleku kutsuvad kokku korteriomanikud ise, pöördumata enne sellise nõudega juhatuse poole. Selline vajadus võib tekkida, kui viimati valitud juhatuse, kelle ametisuhe on lõppenud, on passiivne. Samuti kui juhatust või valitsejat ei ole kunagi valitudki, ainus juhatuse liige on surnud või valitseja on lõppenud.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.06.2023	2-21-2836/63	<p>Annak</p> <p>Pooled vaidlesid kassatsioonistmes selle üle, kas hagejal on õigus nõuda asjaõigusseaduse (AÕS) § 80 lg 1 alusel kostjalt kinnisasja enda valdusesse või on kostjal kinnisasja valdamiseks õiguslik alus, sest hagejal on testamendist tulenevalt kohustus võimaldada kostjal kasutada vaidlusalust kinnisasja viimase eluajal.</p> <p>Riigikohus leidis, et kostja kinnisasja valdamise õigusliku alusena AÕS § 83 lg 1 mõttes võib kõne all tulla eelkõige kaks võimalust. Kostjal võib olla valdamiseks õiguslik alus, lähtudes testamendi p-s 1.2 sisalduvast korraldusest, milles pärandaja kohustas hagejat võimaldama kostjal kasutada kinnisasja eluaegselt. Kostjal võib samuti olla õigus kasutada kinnisasjal</p>

		<p>asuvat elamut ja abihoonet pärandajaga tema eluajal sõlmitud tasuta kasutamise lepingu järgi, eeldusel et hageja ei ole tasuta kasutamise lepingut kehtivalt üles öelnud.</p> <p>Kuna annakuesemeks võib olla õigus, saab annakuesemena käsitada ka eluaegset kinnisasja kasutusõigust. Asjas ei ole vaidlust, et testamendi p-st 1.2 nähtuvalt kohustas pärandaja hagejat võimaldama kostjal kasutada kinnisasja eluaegselt. Hageja kohustus võimaldada kostjal kinnisasja eluaegselt kasutada annab kostjale õiguse nõuda PärS § 56 lg 1 kohaselt annaku täitmist. Pärija kohustusest võimaldada annakusaajal kasutada kinnisasja eluaegselt võib annakusaajale testamendist tulenevalt tekkida õigus nõuda PärS § 56 lg 1 alusel kinnisasja koormamist isikliku kasutusõigusega annakusaaja kasuks. Samuti võib testamendist tuleneda ka annakusaaja õigus nõuda kinnisasja kasutamiseks võlaõigusliku kasutuslepingu, näiteks tasuta kasutamise lepingu, sõlmimist. Testamendi p-s 1.2 sisalduvat korraldust eluaegse kasutusõiguse kohta käsitada sihtkäsundina PärS § 73 lg 1 mõttes. Sihtkäsundi puhul ei teki kellelgi kohustusele vastavat õigust. See ei tähenda, et keegi ei saaks sihtkäsundi täitmist nõuda (PärS § 74), vaid tähendab seda, et sihtkäsundi aluseks on selline kohustus, millest ei teki sihtkäsunditäitja ja konkreetse isiku vahel võlasuhet. Erinevalt annakust ei teki sihtkäsundi puhul sihtkäsunditäitjal samast võlasuhtest kohustust, millele vastaks teise isiku nõudeõigus, sest kohustuse eesmärk ei ole ühte konkreetset isikut soodustada.</p> <p>Olukorras, kus pärija on esitanud annakusaaja vastu AÕS § 80 lg 1 alusel vindikatsiooninõude ning annakust ei ole veel täidetud, võib annakusaaja tugineda sellele, et ta ei pea pärijale valdust üle andma, sest tal on õigus nõuda annaku täitmist, mis annab talle õiguse keelduda kinnisasja valduse väljaandmisest kuni annaku täitmiseni.</p> <p>Enne annaku täitmist kuuluvad kõik pärandvaras olevad esemed, sh annakuesemed, pärijale kui üldõigusjärglasele. See ei tähenda aga, et pärija võiks annakusaajalt enne annaku täitmist annakueseme välja nõuda. Pärijal ei ole hea usu põhimõtte osaks oleva ja õiguse kuritarvitamise keeldu väljendavat <i>dolo agit qui petit quod statim redditurus est</i> põhimõtet arvestades õigus nõuda annakusaajalt annakueset, kui tal on annaku täitmiseni kohustus ese annakusaajale üle anda.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
08.06.2023	2-18-9777/116	<p>Jõe paisutamise jätkamine</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium lahendas vaidlust, kus vee-ettevõtja palus kohustada mõjutatud kinnisasja omanikku taluma kinnisasja kitsendusi ning andma nõusolek jõe paisutamise jätkamiseks ja vee erikasutusloa väljastamiseks. Kolleegium selgitas, et olukorras, kus kohtuasi algas VeeS¹⁹⁹⁴ kehtivuse ajal, kuid kohtumenetluse kestel hakkas alates 1. oktoobrist 2019 kehtima VeeS²⁰¹⁹, tuleb kohaldada kehtiva seaduse sätteid. Kehtiva VeeS²⁰¹⁹ järgi ei pea hagejal olema veeloa saamiseks kostja nõusolekut olukorras, kus vee paisutamise jätkamiseks on ülekaalukas avalik huvi, mistõttu olukorras, kus hageja on pöördunud maakohtusse tuginedes tegutsemisele avalikes huvides, ei ole tal võimalik oma õigusliku huvina välja toodud eesmärki saavutada. Ülekaaluka avaliku huvi olemasolu või puudumist hindab Keskkonnaamet sellekohase haldusakti andmisel, st hageja vee paisutamise jätkamise küsimuse üle otsustamisel veeloa andmise haldusmenetluses.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	2-20-13537/60	<p>Avalikult kasutatavale teele juurdepääsu määramise lahendi selgitamine</p> <p>Riigikohus selgitas, et avalikult kasutatavale teele juurdepääsu määramise lahendi selgitamiseks esitatud tuvastushagi TsMS § 368 lg 2 teise lause mõttes tuleb lahendada hagimenetluses. Sealjuures saab juurdepääsuasjas tehtud kohtulahendi selgitamine piirduda üksnes selliste õiguste ja kohustuste või nende täpse ulatuse tuvastamisega, mille olemasolu kohus varasema kohtulahendi tegemisel hindas. See tähendab, et vähemalt juurdepääsuasjas tehtud kohtulahendi põhjendustest peab nähtuma, kas hagejal on vaidlusalune õigus või kohustus. Tuvastushagi ei anna alust varasemat kohtulahendit</p>

		<p>muuta, vaid üksnes õiguse lahendada selle sisu tõlgendamisel tekkinud vaidlus. Kohtul tuleb konkreetsel juhul välja selgitada, kas hageja soov on üksnes varasemat kohtulahendit tõlgendada või on hageja soov varasemat kohtulahendit muuta ning sellisel juhul on vaja avaldus lahendada hagita menetluses.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	2-20-14179/52	<p>Kinnisasjade broneerimislepingute vorminõuded</p> <p>AÕS § 119 lg 1 tähenduses kinnisasja omandama või võõrandama kohustava tehinguna tuleb mõista igasugust võlaõiguslikku kohustust, mis on kasvõi kaudselt suunatud sellele, et muuta konkreetse kinnisasja senist kuuluvust (omandit) ehk tuua kaasa kinnisasja omandi üleminek seniselt omanikult uuele omanikule. Kohustus omandada või võõrandada kinnisasi võib olla nii asjaomase lepingu järgne põhi- kui ka kõrvalkohustus. AÕS § 119 lg 1 puudutab nii poolele endale kui ka kolmandale isikule kuuluvat kinnisasja võõrandama kohustumist, samuti võib kinnisasja omandamise kohustus olla suunatud nii kinnisasja omandamisele teiselt lepingupoolelt kui ka kolmandalt isikult.</p> <p>AÕS § 119 lg-s 1 sätestatud vorminõudele peavad vastama ka niisugused kokkulepped, millest kinnisasja omandamise või võõrandamise kohustus tuleneb üksnes kaudselt. Niisuguste kaudselt kohustavate kokkulepete hulka saab lugeda mh lepinguid, millega kindla kinnisasja omandamata või võõrandamata jäämise puhuks nähakse ette märkimisväärne rahaliselt ebasoodne tagajärg, näiteks kui kavandatud tehingu sõlmimisest loobumise korral ei ole poolele ette nähtud õigust saada tagasi suurt rahasummat, mille ta on teisele poolele tehingut silmas pidades tasunud. Väljavaade jääda ilma olulise suurusega rahasummast survestab selle tasunud lepingupoolelt kinnisasja omandamis- või võõrandamislepingut sõlmima, kitsendades sellega tema otsustusvabadust. Juhul, kui lugeda AÕS § 119 lg 1 kohaldamisalasse kuuluvaks kitsalt üksnes niisugused lepingud, milles on otseselt väljendatud poole kohustus kinnisasi omandada või võõrandada, muutuks kõnealusest sättest tuleneva vorminõude eesmärk osaliselt sisutühjaks. Kui lepingupoole otsustusvabadust kinnisasja võõrandamise või omandamise üle otsustamisel on kaudselt viisil või vormivabalt piiratud juba enne tegeliku müügilepingu vm otseselt kinnisasja omandamisele või võõrandamisele suunatud tehingu sõlmimist, siis ei ole vorminõude kõiki eesmärke (nt poole kaitsmine läbimõtlematult ja ilma asjatundliku õigusnõustamiseta endale ulatusliku mõjuga kohustuste võtmise eest) enam sisuliselt võimalik saavutada.</p> <p>Kaudselt väljendatud kohustust sõlmida kinnisasja omandamisele suunatud leping võib sisaldada ka broneerimisleping, millega nähakse kinnisasja ostmisest huvitatud isikule tehingu temast sõltuvatel asjaoludel ärajäämise puhuks ette rahaline koormis, mis ületab temale lepingu alusel osutatud teenuse harilikku väärtust. Kui tasu ületab ainuüksi broneerimise eest mõistlikult makstavat summat ja kokku on lepitud selle jäämine teisele poolele müügilepingu sõlmimata jäämisel, viitab see kinnisasja omandamisele suunatud kokkuleppele, mis AÕS § 119 lg 1 järgi peab olema notariaalselt tõestatud. Kui broneerimislepingu tekstist ega selle lepingu kohta kohtu ette toodud asjaoludest ei järeldu teisiti, tuleb kolleegiumi hinnangul lähtuda eeldusest, et broneerimistasu ei olnud osadeks jagatav. Sellisel juhul tuleb eeldada, et broneerimistasu eesmärk oli tagada maaklerile tema tegelikust panusest ning osutatud teenuse sisulisest väärtusest sõltumatu rahaline sooritus juhuks, kui kavandatud kinnisasja müügitehing jääb sõlmimata tehingu teise poole tõttu. Järelkult on niisuguse rahalise tagatise eesmärk eelduslikult survestada tehingu teist poolt kinnisasja omandama, mistõttu sellelaadse broneerimistasu kokkuleppe puhul peaks broneerimisleping AÕS § 119 lg 1 kohaselt olema sõlmitud notariaalselt tõestatud vormis.</p> <p>Maakler saab eespool käsitletud eelduse ümber lükata, kui ta tõendab, et kokkulepitud broneerimistasu moodustus lepingu järgi tegelikult eri komponentidest ja hõlmas konkreetseid rahaliselt hinnatavaid teenuseid või hüvitisi kulutuste eest, mille eest broneerimislepingu olemusest lähtudes pidi tasuma kinnisasja omandamisest huvitunud isik (näiteks tasu maaklerile konkreetsete lepingu ettevalmistamise või tulevasele täitmisele suunatud toimingute eest või hüvitis kinnisasja omandada sooviva isiku huvides tehtud</p>

		<p>mõistlike kulutuste eest). Sellisel juhul võib maakleril olla õigus saada tasu selles ulatuses, mis vastab tema osutatud teenuse tõendatud ja tegelikule väärtusele või tehtud kulutuste suurusele.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	2-19-8221/69	<p>Vastutuse jagunemine sama kahju eest vastutava notari ja tehinguosalise või kolmanda isiku vahel.</p> <p>Riigikohus käsitles oma otsuses notariaadiseaduse § 14 lg 2 tõlgendamist, mis sätestab notari täiendava vastutuse juhtudel, mil tekkinud kahju on põhjustanud eeskätt tehinguosalised või kolmandad isikud. Kannatanu võib esitada kahju hüvitamise hagi samal ajal notari ja tehinguosalise või kolmanda isiku vastu. Kui kannatanu hagi on edukas, siis tuleb hagi notari vastu rahuldada tingimuslikult. Riigikohtu hinnangul võib sellisel juhul pidada mõistlikuks, et notari vastu saab täitemenetluse läbi viia alles siis, kui tehinguosalise või kolmanda isiku suhtes on täitemenetlust läbi viidud kuus kuud. Alles seejärel võib kohtuotsust täita notari suhtes ning seda ulatuses, milles kuue kuu jooksul ei õnnestunud kannatanu nõuet tehinguosalise või kolmanda isiku vastu algatatud täitemenetluses täita. Eelnimetatud tingimused peavad nähtuma ka kohtuotsuse resolutsioonist. Lisaks selgitas Riigikohus, et kannatanu võib esitada hagi ka üksnes notari vastu, kui tõendab, et tehinguosalise või kolmanda isiku vastu hagi esitamine ebamõistlik (nt tehinguosaline on pankrotis). Sellisel juhul ei ole põhjendatud ka kohtuotsuse tingimuslikkus notari suhtes.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
15.06.2023	2-22-7773/22	<p>Alaealise lapse ülalpidamine</p> <p>Riigikohtus vaieldi selle üle, kas alaealine laps saab nõuda isalt elatist perioodi eest, mil põlvnemist isast ei olnud veel seaduses sätestatud korras kindlaks tehtud perekonnaseaduse (PKS) § 82 mõttes. Riigikohus leidis, et ekslik on arusaam, nagu mõjutaks põlvnemissuhte olemasolu hagi õigeksvõtt või DNA-test, millega tuvastatakse, et isik on >99,999999999% tõenäosusega lapse bioloogiline isa. Väljaspool seaduses sätestatud korda, mh DNA-testi tegemisega, võidakse välja selgitada küll ühe isiku bioloogiline pärimine teisest, kuid sellega ei teki õigusliku tähendusega põlvnemissuhet. Põlvnemise tekkimine ega lõppemine ei ole ka seotud rahvastikuregistri kandega. Kui põlvnemine on seaduses sätestatud korras kindlaks tehtud, siis on põlvnemisest tulenevaid õigusi ja kohustusi nende olemuse tõttu võimalik teostada üldjuhul edasiulatuvalt. (p-d 9 ja 10)</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.06.2023	2-21-15710/44	<p>Täitemenetluses arestitud asja uue hindamise korraldamiseks eksperdi määramine</p> <p>Riigikohus kordas üle varasema seisukoha asjas, kus täitemenetluses vaidlustas võlgnik arestitud asjade täituri määratud hinna. Kui kohtutäitur on sellisel juhul taotlenud eksperdi määramist kohtult ja kohus eksperdi määrab, siis eksperdiarvamuse põhjenduste ja järeldustega mittenoustumine ei ole asjaoluks, millele määruskaebuses saaks tugineda.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2023	2-22-6949/37	<p>Juriidilise isiku liikme õiguslik huvi juriidilise isiku organi otsuse puudumise tuvastamiseks</p> <p>Tsiviilkolleegium kordas oma varasemat seisukohta, et juriidilise isiku organi otsuse tühisuse tuvastamisel on tuvastushuvi vähemalt üldjuhul tuletatav juriidilise isiku liikme liikmesussuhtest juriidilise isikuga. Samasisuline tuvastushuvi on juriidilise isiku liikmel ka otsuse puudumise tuvastamise nõude esitamiseks.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

21.06.2023	2-20-9760/94	<p>Käsunduslepingu vorminõue</p> <p>Riigikohus selgitas lahendis, et käsunduslepingu kohustuslikku vorminõuet. Riigikohus leidis, et kuna hagejate väidetava käsunduslepingu tingimustega nähti ette osaühingu osa üleandmine (kohustustehing), pidi käsundusleping olema notariaalselt tõestatud vormis. Kui osa võõrandamistehing sõlmiti ja osa anti üle notariaalselt tõestatud käsunduslepingu raames, on võimalik käsundisaaja väljaandmiskohustus VÕS § 626 lg 1 alusel. VÕS § 626 lg 1 kohaselt peab käsundisaaja käsundiandjale välja andma selle, mis ta käsundi täitmiseks on saanud või loonud, samuti selle, mis ta käsundi täitmiseks sai ja mida ta käsundi täitmiseks ei kasutanud. VÕS § 626 lg 1 kohaldamisel tuleb arvestada konkreetse tegevusala ja teenuse iseärasusi. Kui käsunduslepingut ei sõlmitud nõutavas notariaalselt tõestatud vormis, on käsundusleping tühine TsÜS § 83 lg 1 järgi. TsÜS § 84 lg 1 järgi ei ole tühisel tehingul algusest peale õiguslikke tagajärgi. Tühise tehingu alusel saadu tagastatakse alusetu rikastumise sätete kohaselt, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2023	2-21-11317/37	<p>Menetluse peatamine teise menetluse tõttu ning korteriühistu nõue eriomandi eseme kasutamiseks</p> <p>Tsiviilkolleegium kordas oma varasemat seisukohta, et menetluse peatamiseks on alust üksnes juhul, kui teises asjas tehtavast lahendist oleneb arutatava asja tulemus. Ainuüksi kohtulahendi põhjendavas osas tuvastatavad faktilised asjaolud ei saa teises asjas samade poolte vahel olla kohustuslikud.</p> <p>Lisaks selgitas kolleegium, millisel alusel on korteriühistul õigus esitada korteriomaniiku vastu nõue tema eriomandi kasutamiseks, kui see on vajalik kaasomandi eseme korrashoiuks või remondiks, sellest suurema ümberkorralduse tegemiseks või ajakohastamiseks.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2023	2-20-13897/61	<p>Saladuse hoidmise kohustus</p> <p>Riigikohus käsitles oma otsuses töötaja kohustust hoida tööandja ärisaladust. Tööandja võib kehtestada oma õigustatud huvides saladuse hoidmise kohustuse ettevõtlusega seotud teabele, mis on salajane või raskesti kättesaadav, millel on kaubanduslik väärtus ning mille salajas hoidmiseks kasutatakse vajalikke meetmeid. Tööandja peab teatama töötajale selgelt, milline teave on tööandja saladus, ning kui tööandja ei ole saladusena määratud teavet töötajale kirjalikult teatanud, eeldatakse, et töötajal ei ole saladuse hoidmise kohustust. Selle eelduse ümberlükkamiseks on tööandjal võimalik tõendada, et töötaja teadis saladusena määratud teabe sisu või pidi seda teadma töötaja lojaalsuskohustust ja hoolsuse määra arvestades. Riigikohus selgitas ka, et saladuse ebaseadusliku saamisena on mh käsitatav tööandja loata saadud saladust sisaldavate dokumentide või failide kopeerimine, mitte tööandja antud või tagatud juurdepääsuga saadud dokumentide või failide kopeerimine. Ärisaladuse seaduspäraselt saanud töötaja rikkumiseks võib olla saladuse avaldamine või selle kasutuspiirangu rikkumine. Saladuse hoidmise ja kasutamise piiramise kohustuse rikkumine on käsitatav lojaalsuskohustuse rikkumisena, mille kindlakstegemiseks tuleb mh hinnata töötaja hoolsuse määra.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2023	2-21-3906/31	<p>Korteriomaniku õigus saada teavet</p> <p>Tsiviilkolleegium selgitas, millistel tingimustel on korteriomanikul KrtS § 45 lg 1 alusel õigus saada juhatuselt teavet korteriühistu tegevuse kohta ja tutvuda korteriühistu dokumentidega. Lisaks selgitas kolleegium, et juhul, kui korteriomanik nõuab korteriühistult selliste dokumentidega tutvuda võimaldamist, mis sisaldavad teiste korteriomanike või kolmandate isikute isikuandmeid, võib dokumentidega tutvuda võimaldamine olla piiratud isikuandmete kaitse vajadusega. See aga ei tähenda korteriühistu õigust keelduda</p>

		<p>korteriomanikule dokumentidega tutvuda võimaldamisest täielikult, vaid sel juhul tuleb dokumentidega tutvumist võimaldada kujul, milles on isikuandmed kinni kaetud.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--	---

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
09.06.2023	3-20-2247/53	<p>Olukorras, kus omanik soovib ehitada suuremas ulatuses, kui seda võimaldab kehtiv detailplaneering, ei tohi detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine toimuda kergekäeliselt</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium juhtis otsuses 3-20-2247/53 tähelepanu, et detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine ulatuslikus osas ebaseadusliku ehitustegevuse seadustamiseks viib kaalutusveani. Kui taotleja eesmärgiks on ehitusmahtu võrreldes kehtiva detailplaneeringuga suurendada, tuleb juba detailplaneeringu kehtetuks tunnistamisel hinnata, kas selleks esineb naabrite huvide valguses piisavalt kaalukas vajadus. Oluline on, et ehitusõiguse mahu suurendamise võimalikkust hinnataks ja puudutatud isikute huve kaalutaks juba detailplaneeringu kehtetuks tunnistamise otsuse tegemisel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	3-22-128/14	<p>Haldusorgani viga vaidlustamisviite märkimisel haldusaktis võib olla kaebetähtaja ennistamise aluseks</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas määruses nr 3-22-128/124, et olukorras, kus isik ei esita enda hinnangul kahju hüvitamise taotlust riigivastutuse seaduse alusel, kuid haldusorgan taotlust sellisena käsitab, on eriti oluline, et vaidlustamise kord oleks haldusaktis selgelt ja korrektselt ära märgitud (vt HMS § 57 lg 1). Seda põhjusel, et kui isik esitab kahju hüvitamise taotluse haldusorganile, on kaebetähtaja osas seaduses sätestatud erisus. Seetõttu on oluline, et isik mõistaks, et tema haldusorganile esitatud avaldust käsitatakse riigivastutuse seaduse alusel esitatud kahju hüvitamise taotlusena ja haldusorgan on selle lahendanud. Kolleegium leidis, et antud asjas ei vastanud haldusorgani vastus HMS § 57 lg-s 1 sätestatud nõuetele ning haldusorgani viga vaidlustamisviite märkimisel on koostoimes teiste asjaoludega aluseks kaebetähtaja ennistamisele.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	3-19-2244/19	<p>Siirdehinnad</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas, et mitterahalise sissemakse üleandmine on oma olemuselt selline tehing, mille suhtes ei saa kohaldada TuMS § 50 lõiget 4, sest olenemata tehingu väärtusest ei saa kumbki tehingu pool sellisest tehingust mingit tulu ega kanna mingit kulu. Äriühingu osakapitali sissemaksete ja väljamaksete maksustamist reguleerib erisättena TuMS § 50 lg 2. Kui maksuhaldur teeb kontrolli tulemusena kindlaks, et mitterahalise sissemakse ese on hinnatud turuhinnast kallimaks, siis on maksuhalduril õigus teha maksuotsus, millega vähendatakse maksumaksja poolt deklareeritud omakapitali sissemakse väärtus. Selle tulemusena suureneb äriühingu potentsiaalne maksukohustus tulevikus.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

16.06.2023	3-21-838/62	<p>Viibimisalusetas Eestis viibivale välismaalasele lahkumisetekirjutuse tegemine</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses nr 3-21-838/62, et Eestis ebaseaduslikult viibivale välismaalasele ei tule tingimata igal juhul lahkumisetekirjutust teha. Arvesse tuleb võtta seaduses sätestatud erandeid, samuti seda, kui lahkumisetekirjutuse täitmine oleks mittetagasisaatmise põhimõttega vastuolus. Mittetagasisaatmise põhimõtet tuleb järgida lahkuma kohustamise menetluse kõigis etappides, sealhulgas lahkumisetekirjutuse tegemisel. Isiku tervislik olukord välistab riigist lahkuma kohustamise siiski üksnes väga erandlikel juhtudel. Lisaks peab lahkumisetekirjutuse tegemisel arvesse võtma isiku perekonnaelu ning selle ümberkorraldamisega seotud vajadusi. Kolleegium märkis <i>obiter dictum</i>'i korras, et pikaajalise elaniku elamislooma omava isiku perekonnaliikme toime pandud viisarežiimi rikkumine ei tohi viia olukorrani, et isik kaotab selle rikkumise tõttu pikaajalise elaniku staatuse.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p> <p>Eriarvamus – Nele Parrest</p>
20.06.2023	3-20-19/62	<p>Nõutava planeeringuta antud ja seetõttu õigusvastane ehituslooma töö kaasa selle tühistamise</p> <p>Otsuses nr 3-20-19/62 rõhutas Riigikohtu halduskolleegium, et projekteerimistingimused pole samastatavad detailplaneeringuga ning selgitas projekteerimistingimuste õiguslikku tähendust ja nende erisusi võrreldes detailplaneeringuga. Kui ehitustegevuseks on seaduse kohaselt nõutav detailplaneeringu koostamine, ei asenda kehtivad projekteerimistingimused puuduolevat planeeringut. Müraga seonduvalt selgitas kolleegium, kuidas liigitada välisõhus levivat müra ning millisel juhul tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel rajatavast objektist lähtuva müra normtaseme hindamisel juhinduda piir- ning sihtväärtusest. Kolleegium rõhutas, et ruumilisel planeerimisel ei tule lähtuda üksnes õigusnormidega seatud piiridest, vaid leida optimaalne tasakaal kõigi puudutatud isikute huvide vahel. Seetõttu pole müra piirväärtuse järgimisel müra sihtväärtusest lähtumine välistatud ja seda tuleb konkreetse juhtumi asjaoludest lähtuvalt kaalumiselt arvesse võtta. Sihtväärtus on oluline, kui olemasolev müraolukord võib uue müraallika lisandumise või senise allika laiendamise tõttu inimese jaoks tajutaval määral halveneda.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2023	3-22-1557/27	<p>Kinnipidamiskeskuses kinni peetavale isikule tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidlust on pädev lahendama halduskohus</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas, et sarnaselt vanglas või arestimajas kinnipeetavale mõjutab ka kinnipidamiskeskuses kinnipidamine ja kinnipidamisrežiim ravi praktilist korraldust ja nii tuleb ka kinnipidamiskeskuses kinni peetavatele isikutele tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidlust lugeda avalik õiguslikuks (sh ka kiirabi kutsumisega seotud vaidlused ja küsimused, mis puudutavad vastuvõttu erakorralise meditsiini osakonnas). Kolleegium leidis, et kinnipidamiskeskuses kinni peetava välismaalase ja riigi õigussuhe, mis on seotud raviga, ei erine oluliselt kinnipeetava ja riigi suhetest tervishoiuteenuse osutamisel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.06.2023	3-20-2273/28	<p>Müraolukorra halvenemisel võib kohalik omavalitsus kaitsta piirkonna elanike tervist mõjusamalt.</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses, et hoolimata müra piirnormide järgimisest võib kohalik omavalitsus olukorras, kus olemasolev müraolukord võib uue müraallika lisandumise tõttu inimese jaoks tajutaval määral halveneda, kaitsta piirkonna elanike tervist ettenähtust mõjusamalt ja nõuda rangema normi e. müra sihtväärtuse kohaldamist. Ruumilisel planeerimisel ei tule lähtuda üksnes õigusnormidega seatud piiridest, vaid leida optimaalne tasakaal kõigi puudutatud isikute huvide vahel. Maksimaalsest normtasemest</p>

		<p>allpool ei ole arendajal piiramatut õigust müra tekitada, vaid neis tingimustes on planeeringu kehtestajal planeerimisdiskretsioonist tulenev ulatuslik otsustusruum.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p> <p>Eriarvamus – Viive Ligi</p>
22.06.2023	3-22-937/21	<p>Riigi õigusabi tasu suuruse kindlaksmääramine</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium kordas määruses varasemat seisukohta, et RÕS § 22 lg 3 sõnastusest tuleneb tingimus, et advokaat peab esitama riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise taotluse kolme kuu jooksul pärast riigi õigusabi toimingute tegemist, v.a juhul, kui menetlus lõpeb varem kui kolme kuu jooksul. Samas rõhutas kolleegium, et sellest hoolimata ei tohtinud ringkonnakohus advokaadi enda määruskaebuse alusel tema riigi õigusabi tasu vähendada, sest tema tahe oli vaidlustada halduskohtu määrust üksnes ulatuses, milles tema taotlust riigi õigusabi tasu kindlaksmääramiseks ei rahuldatud.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.06.2023	3-20-1629/73	<p>Vanglas eesti keele õppe tagamise põhimõtted</p> <p>Kolleegium selgitas, et eesti keele õppimist vanglas reguleerib VangS § 34 lg 4 ning kinnipeetavale tagatakse keeleõpe, kui täidetud on kaks tingimust: kinnipeetav ei valda eesti keelt ja kinnipeetav soovib eesti keelt õppida. Kolleegium osutas, et seadus ei kohusta eesti keele õppimise motiveerimise ega sätesta eesti keele õppimisele täiendavaid nõudeid.</p> <p>VangS § 34 lg-st 4 tulenevad kinnipeetava subjektiivne õigus eesti keelt õppida ja vangla kohustus keeleõppes osalemise võimalus tagada ning vanglal puudub üldjuhul selles küsimuses kaalutusõigus, s.o vangla ei saa valida, kas eesti keelt mittevaldavale kinnipeetavale keeleõpet lubada või mitte.</p> <p>Kolleegium märkis, et eesti keele õppes osalemise piiramine võib olla asjakohane eriliste asjaolude ilmnemisel (nt süstemaatiline kinnipeetavast tingitud keeleõppe katkemine, ebamõistlikult lühike ajavahemik keeleõppe tagamisest keeldumise ja kinnipeetava uue samasisulise taotluse vahel, kinnipeetavast lähtuv oht kogumis muude teguritega vms).</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI

LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
06.06.2023	5-22-15/13	<p>Seadusandja peab omandi sundvõõrandamiseks sätestama korra, mis tagab õiglase hüvitise suuruse kindlakstegemise</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium selgitas, et PS § 32 lõike 1 teisest lausest (omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest) tulenevalt peab seadusandja omandi sundvõõrandamiseks sätestama korra, mis tagab õiglase hüvitise suuruse kindlakstegemise. See tähendab ühtlasi menetluse kujundamist, mis võimaldab</p>

		<p>võõrandatava kinnisasja omanikul hüvitise suuruse määramisel tõhusalt kaasa rääkida, oma seisukohti esitada ja huve kaitsta.</p> <p>Kuni enne 2. jaanuari 2023 kehtinud kinnisasja avalikes huvides omandamise seaduse (KAHOS) redaktsioon võimaldas võõrandatava kinnisasja omanikul formaalselt küll esitada vastuväiteid riigi poolt pakutavale kinnisasja hinnale, kuid ei taganud konkreetse põhiseaduslikkuse järelevalve asja aluseks olnud vaidluses, et riik võtaks ilma kutselise hindaja koostatud kinnisasja võrdleva hindamisaruande tellimiseta isiku vastuväiteid sisuliselt arvesse. Samuti ei näinud seadus ette kinnisasja omaniku poolt kinnisasja võrdleva hindamisaruande tellimisega seotud kulude hüvitamist. Seetõttu oli võrdleva hindamisaruande tellimise kulu kandmine kinnisasja omaniku jaoks eeltingimus, et oma õigusi ja huve õiglase hüvitise määramisel tõhusalt kaitsta. Kolleegium järeldas, et selliselt kujundatud menetluses on riik kohustatud PS § 32 lõike 1 teisest lausest tulenevalt võrdleva hindamisaruande kulu isikule mõistlikus ulatuses hüvitama ning tunnistas, et kuni 2. jaanuarini 2023 kehtinud KAHOS-e redaktsioon oli põhiseadusega vastuolus osas, milles see ei näinud ette võrdleva hindamisaruande tellimisega kaasnevate kulude hüvitamist. Samas rõhutas kolleegium, et riigil ei teki põhiseadusest tulenevat võrdleva hindamisaruande kulude hüvitamise kohustust, kui isiku võimalus menetluses tõhusalt kaasa rääkida tagatakse muude menetlusgarantiidega.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.06.2023	5-22-13/17	<p>Toetuse maksmise reeglite paika panemisel tuleb ettevõtjaid võrdselt kohelda</p> <p>Riigikohus tunnistas põhiseadusevastaseks ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri määruse sätte, mis kohtles majutusettevõtjaid ebavõrdselt Covid-19 piirangutega kaasnenud kahju hüvitamiseks mõeldud toetuse maksmisel. Vaidlusaluse toetuse maksmise välistas kriteerium (käibemaksukohustuslasena registreerimise ajahetk), mis toetuse eesmärki (kriisi tõttu kahju kannatanud ja elujõuliste ettevõtjate toetamine) arvestades ei aidanud välja selgitada toetust vajavaid ettevõtjaid. Riigil on küll ulatuslik otsustusruum toetuse maksmise sotsiaalpoliitilise vajalikkuse määratlemisel, kuid valitud eesmärgi raames ei saa kõrvale kalduda võrdsuse kohtlemise nõudest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.06.2023	5-23-3/14	<p>Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja omandamine</p> <p>Looduskaitseaduse (LKS) § 20 lõigetest 1 ja 1¹ tulenevalt omandab riik kokkuleppel omanikuga kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava või kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas asuva kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab. Kuid vältimaks looduskaitsete piirangutega kinnisasjade omandamist nende LKS § 20 alusel riigile võõrandamise eesmärgil, ei laiene õigus kinnisasja riigile võõrandada isikutele, kes omandasid kinnisasja pärast selle kaitse alla võtmist, kui võõrandamistehing sisaldas informatsiooni kaitstava loodusobjekti kohta. LKS § 20 lõike 1¹ punkt 3 laiendab õigust looduskaitsete piirangutega kinnisasja riigile võõrandamiseks ka isikule, kes omandas kinnisasja oma lähisugulaselt, kui isik, kellelt kinnisasi omandati, oli selle omanik enne loodusobjekti kaitse alla võtmist või kaitsekorra rangemaks muutumist. Samas ei näinud LKS § 20 lõike 1¹ punkt 3 ette, et looduskaitsete piirangutega kinnisasja võiks riigile võõrandada isik, kes omandas selle samuti oma lähisugulaselt, kes oli omandanud kinnisasja võõrandamistehingu alusel, mis ei sisaldanud informatsiooni kaitstava loodusobjekti kohta. Kolleegium leidis, et puudub mõistlik põhjus kohtlemaks kinnisasja riigile võõrandamisel erinevalt isikut, kelle lähisugulane ei teadnud kinnisasja omandades selle tulevikus kehtestatavast looduskaitsest piirangust ja isikut, kelle lähisugulane ei teadnud kinnisasja omandades selle juba lasuvast looduskaitsest piirangust seetõttu, et võõrandamistehing ei sisaldanud piirangu kohta informatsiooni. Kummalgi juhul ei teadnud kinnisasja omandaja eelduslikult piirangust ega saanud omandada kinnisasja selle LKS § 20 alusel riigile võõrandamise ja selle kaudu tulu teenimise eesmärgil, kummalgi juhul on kinnisasi seejärel võõrandatud lähisugulasele. Seetõttu tunnistas kolleegium LKS § 20</p>

		<p>lõike 1¹ punkti 3 eelkäsitletud osas põhiseaduse § 12 lõikest 1 tuleneva üldise võrdsuspõhiõigusega vastuolus olevaks ja kehtetuks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.06.2023	5-23-25/15	<p>Politsei ja piirivalve seaduse § 114 lõike 3 punkti 3 põhiseaduspärasuse kontroll</p> <p>Politsei ja piirivalve seaduse (PPVS) § 114 lõige 3 näeb ette, et õigus väljateenitud aastate pensionile tekib 50-aastaselt politseiametnikul, kes 1) oli PPVS-i jõustumisel piirivalveteenistuse seaduse alusel piirivalveteenistuses; 2) on vahetult PPVS-i jõustumisel nimetatud ametikohale politseiametnikuna ja 3) kellel oli 2007. aasta 1. juuliks vähemalt 20-aastane piirivalveteenistuse staaž või vähemalt 25-aastane üldine pensionistaaž, millest piirivalveteenistuse staaži oli vähemalt 12 aastat ja kuus kuud.</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium leidis, et PS § 12 lõikest 1 tuleneva üldise võrdsuspõhiõigusega ei ole vastuolus see, kui PPVS § 114 lõike 3 alusel ei tekki õigust minna 50-aastaselt väljateenitud aastate pensionile isikul, kes oli 2007. aastaks välja teeninud enam kui 20-aastase politseiteenistuse staaži, kuid lahkus seejärel ise politseiteenistusest ja asus piirivalveteenistusse alles pärast 1. juulit 2007, mil piirivalveteenistuses oli kehtestatud üldine väljateenitud aastate pensioni vanus 55 aastat. Kolleegium rõhutas, et politseiteenistus ja piirivalveteenistus olid enne PPVS-i jõustumist kaks erinevate seadustega reguleeritud ja erinevate teenistustingimustega avaliku teenistuse liiki. Seetõttu ei saanud isikul tekkida õiguspärast ootust, et tema eelnev pikk politseiteenistuse staaž tagab talle õiguse minna 50 aastastelt pensionile ka piirivalveteenistusest. Kaebajale kui pärast 1. juulit 2007 piirivalveteenistusse asunud isikule näeb PPVS § 114 lõige 1 ette õiguse minna väljateenitud aastate pensionile 55-aastaselt. Isik otsustas ise ja mitte ülemäära keerulises õiguslikus olukorras valida endale ebasoodsama pensionirežiimi.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.06.2023	5-23-16/15	<p>Välismaalase õigus kasutada kinnipidamiskeskuses internetti ja mobiiltelefoni</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium selgitas otsuses nr 5-23-16/15, et seadus ei keela kinnipidamiskeskuses viibival väljasaadetaval või rahvusvahelise kaitse taotlejal internetti ja mobiiltelefoni kasutamist. Sel põhjusel on põhiseadusega vastuolus siseministri kehtestatud kinnipidamiskeskuse sisekorraeskirja säte, mis mobiiltelefoni kasutamise keelab. Kolleegium selgitas, et sellest hoolimata võib kinnipidamiskeskuse juhataja või tema määratud ametnik internetti ja mobiiltelefoni kasutamist kinnipidamiskeskuses ajaliselt, ruumiliselt või isikuliselt piirata, kui nende kasutamine võib ohustada kinnipidamiskeskuse sisekorda või takistada väljasaatmise täideviimist.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.06.2023	5-23-6/13	<p>Välismaalasest vanema juurde Eestisse elama asumiseks täisealise lapsele tähtajalise elamisloa andmise aluse puudumine ei ole põhiseadusega vastuolus</p> <p>Vene Föderatsiooni kodanik soovis tähtajalist elamisluba selleks, et hooldada oma ema, kes elas Eestis pikaajalise elaniku elamisloa alusel. Välismaalaste seaduses on ette nähtud alused abivajavatele pereliikmetele tähtajalise elamisloa andmiseks, kuid ei võimalda pererännet nii, et Eestisse tuleks nende hooldaja. Õigusliku aluse puudumine tähtajalise elamisloa andmiseks riivab sellisel juhul nii abivajava välismaalase kui tema pereliikme õigust elada perekonnaelu, kuid riive ei ole põhiseadusega vastuolus, kui abivajaval välismaalasel on võimalik Eestist lahkuda.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.06.2023	5-23-33/2	<p>Kaebus elektrooniliste häälte hävitamise peale jäi rahuldamata</p> <p>Valimiskaebuses leiti, et riigi valimisteenistus ei oleks tohtinud Riigikogu 2023. a valimistel antud elektroonilisi hääli hävitada, kuivõrd kõik kaebused ei olnud selleks hetkeks</p>

		<p>lahendatud. Riigikohus selgitas, et elektrooniliste häälti säilitatakse selleks, et vajadusel selgitada asjaolusid hääletamise ja hääletamistulemuste üle peetavates vaidlustes, mis aga peavad enne valimistulemuste väljakuulutamist olema lõppenud. Seega ei saa pärast valimistulemuste väljakuulutamist esitatud valimiskaebused üldjuhul takistada elektrooniliste häälte hävitamist</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.06.2023	5-23-31/18	<p>Arupärimiste ja eelnõude üleandmise piiramine oli vajalik Riigikogu tövõime tagamiseks ega rikkunud parlamendi liikmete õigusi</p> <p>38 Riigikogu liiget palusid tühistada Riigikogu 15., 16. ja 22. mai otsused, millega lõpetati päevakorra kinnitamise kohta protseduuriliste küsimuste esitamine ning eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Riigikohus leidis, et põhiseadus annab küll Riigikogu liikmetele õiguse esitada eelnõusid ja arupärimisi, kuid see õigus pole piiratu. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel võib selleks ette nähtud aega piirata, kui eelnõusid ja arupärimisi esitatakse nii suurel hulgal, et see takistab parlamendil päevakorda kavandatud asjade arutamist. Üheks parlamendi liikmete õiguste piiramise legitiimseks eesmärgiks on Riigikogu tõhus toimimine. Parlamendi töö peab olema korraldatud nii, et ta saaks täita kõiki oma põhiseadusest tulenevaid ülesandeid.</p> <p>Kolleegium märkis, et protseduuriliste küsimuste, eelnõude ja arupärimiste suur hulk viitab obstruktsioonile, millega parlamendi vähemus takistab enamusel oma poliitilise tahte elluviimist. Riigikogu tegevuses tuleb säärast poliitilise võitluse vahendit teatud määral taluda, kuid see ei tohi halvata parlamendi tööd nii suure ulatuses, et seadusandja ei suuda enam täita oma põhiseaduslikke ülesandeid – see oleks parlamendi vähemuse õiguste kuritarvitamine. Samas ei tohiks eelnõusid liiga tihti ka usaldusküsimusega siduda.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.06.2023	5-23-2/13	<p>Riigikohus tunnistas põhiseaduse vastaseks struktuuritoetuste tagasiulatava tagasinõudmist võimaldava sätte</p> <p>Riigikohus leidis täna avaldatud otsuses, et Vabariigi Valitsuse määrus, mis võimaldab 2014–2020 struktuuritoetustest hüvitavate kulude tagasiulatavat tagasinõudmist, on vastuolus põhiseadusega. Kohtu hinnangul näeb määrus ette rangema regulatsiooni ka sellistele hangetele ja toetustele, mis on korraldatud või mille kohta on otsus tehtud enne määruse uue redaktsiooni kehtestamist.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>